

ÖĞRETMENLERİN ÖĞRETİM HİZMETİNİN NİTELİĞİNİ ETKİLEYEN DEĞİŞKENLER AÇISINDAN KENDİLERİNİ DEĞERLENDİRMELERİ**

*Hasan Hüseyin ŞAHAN***

ÖZ

Problem Durumu: Öğretim hizmetinin niteliği, öğretmenin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenleri belli ilkeler çerçevesinde işe koşmasına bağlıdır. Başka bir anlatımla gerçekleşen öğretim hizmetinin niteliği, bu hizmeti planlayan ve uygulayan öğretmenin niteliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu noktadan hareketle öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerini belirlemek bir gereklilik olarak görülmüştür.

Araştırmanın Amacı: Araştırmanın temel amacı, öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerini belirlemektir.

Yöntem: Betimsel nitelikli bu araştırmanın evrenini Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Örneklemini belirlemek amacıyla, il merkezindeki okullar başarı durumlarına göre üst-orta-alt düzey okullar olarak gruplanmış ve her grup bir küme olarak kabul edilmiştir. Her kümeye ilişkin örneklem, evreni temsil etme ilkesine göre belirlenmiştir. Araştırmanın amacına yönelik veriler araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek yoluyla elde edilmiştir. Ölçekteki maddeler alanyazın taranarak oluşturulmuş ve program geliştirme uzmanları ile sınıf öğretmenlerinin görüşleri çerçevesinde öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından öğretmenlerin kendilerini değerlendirebilecekleri şekilde yapılandırılmıştır. Ölçeğin birinci bölümünde, katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik maddeler; ikinci bölümünde ise, öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine yönelik 33 madde yer almıştır. Elde edilen veriler öncelikle yüzde aritmetik ortalama değerleri kullanılarak betimlenmiş, öğretmenlerin kendilerini değerlendirmelerini yansıtan puanlar belirlenen sınır aralıkları ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Öğretmenlerin görüşleri arasında cinsiyet açısından farkın anlamlı olup olmadığını belirlemede ise “t testi”, okul grubu ve en son mezun olunan okul açısından farkın anlamlı olup olmadığını belirlemede ise “tek yönlü varyans analizi” kullanılmıştır. Farkların anlamlılığını yorumlamada .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmış, anlamlı fark bulunması halinde ise farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla “Scheffe testi” kullanılmıştır.

* 16-18 Eylül 2010 Tarihlerinde Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi tarafından düzenlenen 19. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayında sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

** Yard.Doç.Dr.,Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi

Sonuçlar ve Öneriler: Elde edilen bulgular, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bu değişkenlerin işe koşulması sırasında dikkate alınması gereken ilkelere uygun davrandığını, diğer yandan ipuçları, pekiştirme ve dönüt-düzeltilme değişkenleri açısından belli yetersizliklerin de olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca cinsiyet ve görev yaptıkları okul grubu açısından öğretmen görüşlerin anlamlı olarak farklılaştığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir; 1- Öğretmenler öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenlerin işe koşulması sırasında uyulması gereken ilkeler konusunda eğitilmelidir. 2- Bu araştırma sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir. Daha genellenebilir sonuçlara ulaşmak için benzer araştırmalar farklı öğretmen gruplarında yenilenebilir. 3- Öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini yeterli görmesinin ya da görmemesinin nedenlerini belirlenmeye yönelik araştırmalar yapılabilir. 4- Ayrıca öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenlerin öğrenme ürünleri üzerindeki etkilerine ilişkin deneysel araştırmalar da yapılabilir.

Anahtar Sözcükler: Öğretim Hizmeti, Öğretim Hizmetinin Niteliği, Öğretim Hizmetinin Niteliğini Etkileyen Değişkenler, Öğretmenlerin Kendilerini Değerlendirmesi, Öğretmen Görüşleri.

Self- Evaluation of Teachers In Terms of Variables Effecting Quality of Instruction Service

ABSTRACT

Statement of the Problem: The quality of instruction service is due to teacher's application of variables affecting quality of instruction service within the frame of definite principles. In other saying, the quality of instruction service is directly related to the teacher who is planning and applying this service. From this point of view, to determine the teachers' opinions related with evaluation of themselves in terms of variables affecting quality of instruction service was seen as necessity.

Aim of the Search: The aim of this research is to determine teachers' opinions about their self-evaluation in terms of variables effecting quality of instruction service.

Method: The population of this descriptive research consists of primary school teachers working in Balıkesir. To determine the sample of this study, schools in Balıkesir were grouped according to their academic standing as low, average, high level schools and each group was considered as a cluster. The sample related to every cluster was determined by population representation principle. Data intended for the aim of the research were obtained by scala which was enhanced by the researcher. Items in the scala were created based on the literature and configured within the frame of curriculum development experts and primary school teachers as conferring them a benefit of their self-evaluation in terms of variables effecting quality of instruction service. In the first part of the scala, items about participants' personal information;

in the second part of the survey 33 item about teachers' self-evaluation in terms of variables effecting quality of instruction service were existed. Data obtained were primarily described by using percentages and means and were interpreted by comparing teachers' self-evaluation scores and given score range. "t-test" was used to determine whether there was a significant difference between teachers' opinions according to gender. One way ANOVA was used to determine whether there was a significant difference between teachers' opinions according to school type and school graduated. 05. level was considered as a criteria for interpreting meaningfulness of differences. "Scheffe test was used to investigate among which groups were the differences significant.

Results and Recommendations: Findings revealed that most of the teachers behaved appropriate to principles taken into consideration during using of these variables. On the other hand, results showed that there were inadequacies in terms of feedback, reinforcement and cues. Besides, there were significant differences found among teachers' opinions according to gender, school type and school graduated. In the light of these findings, suggestions below are given; 1- Teachers should be trained **about principles that have to be obeyed during application of variables affecting quality of instruction service.** 2- This study was carried out with primary school teachers. Similar researches can be repeated in different groups of teachers for reaching more generalisable results. 3- Researches can be carried out in order to determine the reasons of why teachers perceive themselves qualified or unqualified in terms of variables affecting quality of instruction service. 4 - Besides, experimental researches can be carried out regarding the effects of variables influencing quality of instruction service on the learning outcomes.

Key Words: Instruction Service, Quality of Instruction Service, Variables Effecting Quality of Instruction Service, Teachers' Self Evaluation, Teachers' Opinions.

1. GİRİŞ

Eğitim sistemlerinin temel uğraş alanı insan ve insan davranışlarıdır. Aile, din ve kitle iletişim araçları gibi toplumsal kurumların ve toplum içinde olmanın insana kazandırdığı çeşitli yaşantılar da bir eğitim süreci olarak kabul edilse de, hemen hemen her toplumda planlı eğitim okulun görevidir. Okullar bu görevleri öğretim süreçleriyle gerçekleştirirler. Öğretim süreci sonunda istenilen ürünlerin tam olarak ortaya çıkabilmesi hem iyi hazırlanmış öğretim programına hem de etkili bir öğretme-öğrenme sürecinin işe koşulmasına bağlıdır.

Öğretme-öğrenme süreci sonunda ortaya çıkan öğrenme düzeyini etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Bireyler arasındaki öğrenme düzeyi farklılıklarının temel nedeninin doğuştan getirilen özelliklerden çok, okuldaki öğretme-öğrenme çevresinin özellikleri olduğu gözlenmektedir. Ancak, bu faktörlerin tek başlarına öğrenmedeki etkileri çok az olduğu gibi, bunların her birini kontrol altına alarak öğrenme düzeyini

yükseltmek de oldukça zordur. Öğrenmeyi kolaylaştıracak ya da sağlayacak kuralları belirlemeye yönelik olarak geliştirilen öğretme modelleri, öğrenmeleri en etkili ve verimli olarak sağlayabilmek için öğrenme düzeylerini etkileyen önemli değişkenleri ve bunların ilişkilerini açıklamaktadır.

Bu modellerden biri olan tam öğrenme modelinde Bloom, öğretme-öğrenme sürecini nitelikli hale getirerek öğrenme düzeyini arttırmak için bu süreçte etkisi daha büyük olan az sayıdaki faktörü belirlemeye çalışmıştır. Bloom az sayıdaki faktörü kontrol altına alarak öğrenme ürünlerinin etkililik ve verimliliğinin yükseltilebileceğini savunmuştur. Okuldaki öğrenmeleri etkileyen faktörleri belirlemek ve bu faktörleri kontrol altına alarak hatadan arınık bir öğretim süreci oluşturmak üzere geliştirilen bu modele göre; öğretim süreci sonunda ortaya çıkan öğrenme ürünleri etkileyen temel değişkenlerden biri de öğretim hizmetinin niteliğidir (Senemoğlu, 2009:430-446).

Öğretim hizmeti, öğrenmeleri etkileme gücünde olan dış faktörlerin belli kurallar çerçevesinde belirlenmesi ve işe koşulması yoluyla etkili ve verimli öğrenmelerin gerçekleştirilmesi faaliyetidir. Bu faaliyetlerin niteliği, öğrenciye neleri nasıl öğrenecekleri ile ilgili verilen uyarıcıların, öğrenciye sağlanan öğrenme sürecine katılım olanaklarının, kullanılan pekiştiricilerin, gerçekleştirilen dönüt ve düzeltme işlemlerinin uygunluk derecesini kapsamaktadır (Senemoğlu, 2009:447). Modele göre, okullarda sunulan öğretim hizmetinin niteliği, öğretmenlerin ipuçlarını ve pekiştiricileri sınıf içinde uygun kullanıp kullanmadıklarına, öğrenciyi öğretim sürecine etkin olarak katıp katmadıklarına, öğrencilerin öğrenmelerine dönüt verip vermediklerine ve düzeltme işlemlerini uygun yapıp yapmadıklarına göre değişmektedir (Demir, 2005:198). Başka bir anlatımla öğretim hizmetinin niteliği öğrenme ürünlerini etkileme gücünde olan ipuçları, pekiştirme, öğrenci katılımı ve dönüt-düzeltilme olmak üzere dört öğeden oluşmaktadır (Bloom, 1995:137).

İpuçları, öğrenciye öğretme-öğrenme sürecinde neyi, niçin ve nasıl öğreneceğini gösteren mesajların tümüdür. Bu mesajlar sözlü veya yazılı olabileceği gibi, gerçek olay ya da varlıklar da olabilir. Öğrenciye yöneltilen sorular, yazılı veya sözlü önermeler, örnekler, öğretim materyalleri, araç-gereçler Bloom'a göre öğrenci başarısının %14'ünü açıklama gücündeki ipuçlarına örnekler olarak sayılabilir. İpuçlarının öğrenme düzeyini yükselmede etkili olabilmesi için bazı niteliklere sahip olması gerekir. İpuçları öncelikle hedeflere ulaştırıcı olmalı, öğrencilerin gelişim düzeylerine, bilişsel giriş davranışlarına, duyuşsal ve sosyo-kültürel özelliklerine uygun olmalı, öğrencilerin fiziksel-sosyal-ruhsal sağlığını koruyucu olmalı, öğrenmeye karşı ilgi ve istek uyandırmalı, olabildiğince çok duyu organına yönelik olmalı, bireysel farkları dikkate almalı, açık ve anlaşılabilirliğini sağlamak için sözel ipuçlarını şekil, grafik, resim veya jest ve mimiklerle desteklenmelidir (Bloom, 1995:137-142; Senemoğlu, 2009:453-456; Özçelik, 2010: 165-171).

Öğretim hizmeti niteliğini etkileyen başka bir faktör pekiştirmedir. Öğrenme kuramlarının çoğu öğrenme sürecinde pekiştirmenin önemini vurgulamaktadır. Pe-

kişirme davranışın tekrar edilme sıklığını artırma işlemidir. Bu işlemde kullanılan uyarıcılara da pekiştireç adı verilmektedir. Öğrenme düzeyini yükseltebilmesi için, pekiştireçler istendik davranışları takip etmeli, öğrenciler için anlamlı olmalı, davranışın zorluğuna göre farklılaşmalı, yaşa, cinsiyete ve öğrenci ilgilerine uygun olmalı, öğrenme gerçekleşinceye kadar istendik davranışın hemen ardından verilmeli ve davranış kalıcı hale geldikten sonra uygun tarifelerine göre kullanılmalıdır (Bloom, 1995:142-144; Senemoğlu, 2009:457-458; Özçelik, 2010: 189-192).

Öğretim hizmetinin niteliğinin bir başka göstergesi öğrenci katılımıdır. Bloom öğrenci katılımını öğrencinin kendisine sağlanan öğretim süreçleriyle etkileşmesi ve bu etkileşin davranışı kazanıncaya kadar sürdürmesi olarak tanımlamış ve öğrencinin sürece katılma derecesinin öğrenme düzeyinin %20'sini açıklama gücünde olduğunu belirtmiştir (Bloom, 1979; Aktaran, Senemoğlu, 2009:456). Öğrencilerin öğretme-öğrenme sürecine katılma derecesi, öğretim hizmeti niteliğinin en iyi göstergelerinden biridir. Öğrencilerin tamamına yakın bir bölümünün sürece katılması öğretim hizmetinin iyi olduğunun, katılmaması ise öğretim hizmeti niteliğinin düşük olduğunun en önemli göstergelerinden biridir. Öğrenci amaçlarına uygun, gereksinimlerini karşılayan ve kendisine başarıyı tattıran öğretme-öğrenme süreçlerine daha üst düzeyde katılabilir. Bu nedenle, öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini derse çekilmesi, uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanılması, derslerin öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına dönük olması, öğrenme ortamlarının araç-gereç ve etkinlikler açısından zenginleştirilmesi, bireysel farkları dikkate alınması, öğrencilerin derse katılmaları için cesaretlendirilmesi ve katılan öğrencilerin pekiştirilmesi katılımı sağlama amacıyla öğretmenlerin alması gereken başlıca önlemlerdir (Senemoğlu, 2009:456-457; Özçelik, 2010: 178-183).

Öğretim hizmetinin vazgeçilmez bir ögesi de dönüt-düzeltilmedir. Dönüt, öğrenmeye öğrenmelerinin doğruluğu ya da yanlışlığı hakkında verilen mesajlardır. Düzeltme ise, öğrenmelerdeki yanlışların giderilmesine veya eksiklerin tamamlanması sürecidir. Öğretmen düzeltmeleri kendisi yapabileceği gibi, öğrencilerini bu amaçla yönlendirebilir. Dönüt-düzeltilme işlemlerinin hedeflere ulaştırıcı olması, yönlendirici ve güdüleyici olması, öğrencilerin kendi hatalarını bulma ve gidermeye yönlendirilmesi, açık ve anlaşılır olması, zamanında yapılması, bireysel farkları temele alması, öğrencilere birbirlerine dönüt verme ve düzeltme yapması için fırsat verilmesi bu öğenin niteliğini arttırmaya yönelik başlıca önlemlerdir (Bloom, 1995:148-159; Özçelik, 2010: 193-199; Fidan, 1985:104).

Yukarıda sıralanan öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenlerin yukarıda sıralanan belli ilkeler çerçevesinde işe koşulmasıyla öğretim hizmetinin niteliğinin ve buna bağlı olarak da öğrenme ürünlerinin niteliğinin ve düzeyinin yükselmesi beklenir. Aksi durumda ise, hem öğretim hizmetinin hem de öğrenme ürünlerinin niteliği ve düzeyi olumsuz etkilenecektir. Böylece, öğrenciler arasındaki farklılıklar en aza indirilebilir ve okullar öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine yardım eden kurumlar haline gelebilir (Senemoğlu, 2009:445).

Yapılan araştırmalar dönüt-düzeltilmenin kullanıldığı öğretim süreçlerindeki öğrencilerin başarılarının kullanılmayan süreçlerdeki öğrencilerin başarılarına göre anlamlı ölçüde farklılaştığını, öğrencinin öğrenme sürecine katılma derecesinin başarıyı yordayıcı ve katılma düzeyinin öğretimin etkililik derecesinin en açık göstergesi olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca bu araştırmalarda öğretim hizmeti niteliği ile okul başarısı arasında önemli bir ilişkinin olduğunu gösteren kanıtlara ulaşılmış, bu kanıtlardan hareketle öğretim hizmeti niteliğinin öğrencinin başarısını etkileme ve belirleme gücünde önemli bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Bloom, 1995:152-161).

Bu değişkenler ve uygulanmasındaki bilimsel ilkeler olabildiğince programların tasarlanması aşamasında dikkate alınmakta ve ilkelerin uygulamaya yansıtılmasına da büyük özen gösterilmektedir. Nitelikli öğretim programları nitelikli öğretim-öğrenme süreçleri için temel koşuldur ancak tek başına yeterli değildir. Etkili programı uygulamak üzere etkili öğretmen tarafından etkili bir öğretim hizmetinin ve öğrenme ortamının düzenlenmesine gerek vardır. Geçerli öğrenmeyi kılavuzlama görevini üstlenen öğretim faaliyetlerini, öğrencilerde belli geçerli yaşantıları oluşturacak nitelikte düzenlemesi beklenmektedir. Öğretmen davranışı, öğrencilerin geçerli öğrenmelerine katkısı ölçüsünde önem kazanmıştır (Ertürk, 1972: 83-85). Öğretim hizmetinin niteliğini ise büyük ölçüde öğretmen davranışları belirlemektedir. Gerçekleşen hiçbir öğretim sürecinin niteliği, o süreci gerçekleştiren öğretmenin niteliğinden daha iyi olamaz.

Yukarıda açıklanan öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenlerin planlanmasından ve uygulanmasından da birinci derecede sorumlu olan kişiler öğretmenlerdir. Öğretmen öğrenmeyi kılavuzlayan ve sağlayan kişidir. Öğrenci ve öğrenme merkezli eğitim anlayışının kabul gördüğu günümüz eğitim anlayışında öğretmen öğrencilerinin bireysel farklarını, bilişsel, duyuşsal ve devinimsel düzeylerini öğrenerek buna uygun öğretim hizmeti düzenler (Can, 2004:103-119). Çağdaş eğitim ve öğretim ilkelerine göre bir öğretmen, sadece ders veren, ders anlatan, sınav yapan ve not veren bir kimse değildir. Aynı zamanda iyi bir organizatör, bir yönetici, bir rehber, bir izleyici ve bir değerlendiricidir (Çalık, 2002:2). Gage ve Berliner (1984) sınıf içindeki öğretmen rollerini temel olarak sınıf atmosferini belirleme, öğrenci gereksinimlerini karşılama ve öğrencilerin öğrenmesine yardımcı olma olarak sıralamıştır. Etkili ve başarılı öğretmen, belli hedef davranışlar doğrultusunda belli bir öğretim durumunu biçimlendirebilen, duruma uygun öğretim yaklaşımını seçebilen, öğrenme ürünlerini hedeflenen davranışlara göre gözden geçiren ve bu doğrultuda hedeflerini, öğretim-öğrenme ortamı yeniden oluşturabilen kişidir (Tom, 1980: 15-29).

Toplumların ihtiyaç duyduğu, rekabet ortamlarının vazgeçilmez unsuru nitelikli insan gücünün sağlanmasında önemli rol oynayan öğretmenler, bu önemlerinden dolayı her zaman ilgi odağı olmuş, öğretmenlerin niteliği ile ilgili tüm dünyada sayısız araştırmalar yapılmıştır. Son yıllarda yapılan bazı araştırma sonuçlarına göre öğrenme ürünlerindeki değişkenliği öğretmen tarafından düzenlenen öğretim-öğrenme

ortamının niteliği açıklayabilmektedir. Bu araştırma sonuçlarına göre öğretim hizmetinin niteliğini büyük ölçüde öğretmen davranışları belirlemektedir (Bloom, 1995: 131-132). Etkili öğretim üzerine yapılan araştırmalar, öğretmenlerin öğrenme ortamlarını organize etme ve yönetme becerilerinin öğrenmeler üzerinde belirleyici etkiye sahip olduğunu göstermiştir (Evertson, 1989:82). Sonuç olarak nitelikli bir öğretim hizmeti, öğretmenin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenleri uyulması gereken ilkeler çerçevesinde işe koşmasına bağlıdır. Bu nedenle gerçekleşen öğretim hizmetinin niteliğinin, bu hizmeti planlayan ve uygulayan öğretmenin niteliği ile doğrudan ilişkilidir. Bu noktadan hareketle öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerini belirlemek bir gereklilik olarak görülmüştür.

Gerçekleşen öğretme-öğrenme sürecinin niteliğine ilişkin yordamalarda bulunmak için öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerini belirlemek bu araştırmanın temel amacını oluşturmaktadır.

Bu temel amaç bağlamında araştırmanın alt problemleri şunlardır:

1. Öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerini nedir?
2. Öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerini arasında cinsiyet, görev yaptıkları okul grubu ve en son mezun olunan okul değişkenleri açısından anlamlı bir fark var mıdır?

2. YÖNTEM

Öğretmenlerin programa ilişkin algılarına yönelik var olan durumun değerlendirilmesini amaçlayan bu araştırma betimsel nitelikli tarama türündedir.

2.1. Evren ve Örneklem

Balıkesir il merkezindeki ilköğretim okullarında görev yapan sınıf öğretmenleri araştırmanın evreni olarak belirlenmiştir. Örneklemine belirlemek amacıyla, Balıkesir İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden 2009 yılı OGES (Balıkesir İli Ortaöğretime Geçiş Sistemi) ve OYP (Ortaöğretim Yerleştirme Puanı) ortalamalarına göre okul başarı sıraları elde edilmiştir. Sıralanmış listeden üst-orta ve alt düzeydeki okul gruplarının belirlenmesinde okulların aritmetik ortalaması ve standart sapmaları kullanılmıştır. Aritmetik ortalamasının +1 standart sapma üstünde kalan okullar "üst" grup, +1 ve -1 standart sapma arasında kalan okullar "orta" grup, aritmetik ortalamasının -1 standart sapma altında kalan okullar ise "alt" grup okullar olarak belirlenmiştir. Her okul grubundan örneklemin belirlenmesinde ise oranlı küme örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Üst-orta-alt düzeyler birer küme olarak kabul edilmiş, her kümeye ilişkin

örnekleme belirlemede evreni temsil etme ilkesi temel alınarak ve “Statistica 6.0 Paket Programı” kullanılmıştır. Örneklem belirlemede 0,05 hata payına karşılık gelen $Z=1,96$ değeri kullanılmış, hoşgörü düzeyi ise 1 olarak alınmıştır. Örneklemeye ilişkin bilgiler Tablo 1 ve 2’de sunulmuştur.

Tablo 1. Örneklemeye İlişkin Bilgiler

	Evren	Örneklem	Temsil Etme Oranı (%)
Üst	262	104	36.39
Orta	173	70	40.46
Alt	131	52	36.39
Toplam	566	226	39.92

Tablo 2. Kişisel Bilgiler

		f	%
Cinsiyet	Bayan	105	46.5
	Erkek	121	53.5
	Toplam	226	100
Okul Grubu	Üst	104	46.0
	Orta	70	31.0
	Alt	52	23.0
	Toplam	226	100
En Son Mezun Olunan Okul	Eğitim Fakültesi	89	39.4
	Eğit. Enst./Öğret. Ok./Eğit. Yük. Ok.	90	39.8
	Diğer	47	20.8
	Toplam	226	100

2.2. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Öğretmenlerin, öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenlere ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu çalışmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen “Öğretmenlerin Öğretim Hizmetinin Niteliğini Etkileyen Değişkenler Açısından Kendilerini Değerlendirmeleri Ölçeği” ile toplanmıştır. Veri toplama aracı katılımcı grubun özellikleri dikkate alınarak, araştırmada belirlenen alt problemlerin çözümüne ışık tutacak şekilde yapılandırılmıştır. Ölçeğin birinci bölümü, katılımcıların kişisel bilgilerini belirlemeye yönelik maddelerden; ikinci bölümü ise öğretim hizmetinin niteliğini belirlemeye yönelik görüşlerin yoklandığı 4 alt bölümden oluşmaktadır. Alt bölümler; “ipucu” (8 madde), “pekiştirme” (10 madde), “katılım” (7 madde), “dönüt ve düzeltme” (8 madde) olmak üzere toplam 33 maddeyi içermektedir. Öğretmenlerin kendilerine ilişkin değerlendirmelerine yönelik görüşleri “Hiçbir Zaman”, “Ara Sıra”, “Çoğunlukla” ve “Her Zaman” şeklinde yapılandırılan 4’lü Likert tipi ölçekle belirlenmiştir. Ölçek maddeleri alan yazın taraması ve öğretmenlerle görüşmeler yoluyla hazırlanmıştır. Belirlenen ölçek maddeleri alandaki

4 uzmanın görüşünden geçirildikten sonra 40 maddelik deneme formu hazırlanmıştır. Ölçeğin geçerlilik ve güvenilirlik analizi için ön deneme yapılmıştır. Ön deneme ölçeğin güvenilirlik ve geçerlik analizi yapmaya uygunluğunu belirlemek için öncelikle Kaiser-Mayer Olkin (KMO) değeri incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda KMO=.899 bulunmuştur. Verilere faktör analizinin uygulanabilmesi için KMO değerinin en az .60 olması gerektiği (Pullant, 2001) göz önüne alındığında elde edilen değer yeterli olduğu görülmektedir. Ayrıca hesaplanan Bartlett's Test of Sphericity değerinin $p < 0.05$ ($p = 0.00$) düzeyinde anlamlı olduğu ve verilerin faktör analizi yapmaya uygun olduğu belirlenmiştir. Ön deneme formundan elde edilen verilere faktör analizi uygulanmış, bu analiz sonunda ölçeğin tek boyutlu olduğu saptanmış, faktör yük değerleri .35 üstünde olan maddeler seçilmiş, birden fazla faktör altında yer alan ve uygun değere sahip olmayan maddeler ise ölçekten çıkarılmıştır. Analiz sonucunda sonunda ölçekte işler durumda olan 33 madde kalmış ve bu maddelerin açıkladığı toplam varyansın %59.600 olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin güvenilirlik katsayısı (Cronbach's Alpha) .93 hesaplanmıştır. Faktör analizinden elde edilen sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3. Faktör Analizi Sonuçları

KMO Değeri	Bartlett's Test of Sphericity	Cronbach's Alpha
.899	.000	.93

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik analizi sonuçlarından elde edilen değerler ölçeğin öğretmenlerin programa ilişkin algılarını belirlemek amacıyla kullanılabilir olduğunu kanıtlar niteliktedir.

2.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verileri 2009-2010 eğitim öğretim yılının ilk yarı yılında uygulanmıştır. Araştırmanın hedef kitlesini oluşturan öğretmenlerden veriler elden dağıtılıp toplanan ölçek yoluyla elde edilmiştir. Ölçeklerin dağıtılıp toplanması araştırmacı tarafından yapıldığından her hangi bir kaybı yaşanmamıştır.

Araştırmanın verileri SPSS 12.0 paket programı kullanılarak çözümlenmiştir. Öğretmenlerin kişisel özelliklerine ilişkin elde edilen veriler yüzde ve frekans değerleri hesaplanarak tablolaştırılmıştır. Öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin veriler yüzde ve aritmetik ortalama puanları ile betimlenmiş, görüşleri yansıtan aritmetik ortalama puanları belirlenen sınır aralıkları ile karşılaştırılarak yorumlanmıştır. Kullanılan ölçek 4 dereceli ve 3 aralıklı olduğundan ($3:4=0.75$) sınır aralıkları 1'den başlayarak 4'e kadar 0.75 aralığında derecelendirilmiştir (1-1.75 "Hiçbir Zaman", 1.75-2.50 "Ara Sıra", 2.50-3.25 "Çoğunlukla", ve 3.25-4.00 "Her Zaman"). Verilerin yorumlanmasında sınır değerlerinde elde edilen sonuçlar bir üst grupta yorumlanmıştır. Varyanslar homojen olduğundan öğretmenlerin kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşleri arasında cinsiyet açısından farkın anlamlı olup olmadığını belirlemede ise "t testi",

görev yaptıkları okul grubu ve en son mezun olunan okul açısından farkın anlamlı olup olmadığını belirleme ise “tek yönlü varyans analizi” (ANOVA), kullanılmıştır. Farkların anlamlılığını yorumlamada .05 anlamlılık düzeyi ölçüt alınmıştır. Varyans analizi sonucunda anlamlı fark bulunması halinde farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla “Scheffe testi” yapılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUM

Araştırmaya katılan öğretmenlerin, öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşleri Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmenlerin Öğretim Hizmetinin Niteliğini Etkileyen Değişkenler Açısından Kendilerini Değerlendirmelerine İlişkin Görüşleri

	Maddeler	1	2	3	4	Top	Ort	SS
		%	%	%	%	%		
İpuçu	Hedeflere ulaştırıcı olmasına dikkat ederim.	-	1.8	50.4	47.8	100	3.46	.53
	Öğrencinin bilişsel gelişimine uygun olmasına dikkat ederim.	-	3.1	49.6	47.3	100	3.44	.55
	Öğrencilerde öğrenmeye karşı ilgi ve istek uyandırmasına dikkat ederim.	.4	.4	35.4	63.7	100	3.62	.52
	Öğrencilerin ruhsal ve sosyal gelişimlerine uygunluğuna dikkat ederim.	.4	2.7	42.0	54.9	100	3.51	.57
	Olabilirdiğince çok duyu organına yönelik olmasına dikkat ederim.	3.1	5.3	36.7	54.9	100	3.43	.73
	Bireysel farkları dikkate alırım.	1.3	2.7	42.5	53.5	100	3.48	.61
	Sözel ipuçlarını şekil, grafik, resim veya jest ve mimiklerle desteklerim.	1.3	7.5	40.7	50.4	100	3.40	.68
	Dersin sadece giriş kısmında kullanırım.	8.4	45.6	37.2	8.8	100	2.46	.77
	Öğrencinin her davranışının sonunda kullanırım.	3.1	26.1	52.2	18.6	100	2.86	.74
	İstendik davranışları takip etmesine dikkat ederim.	.9	5.8	62.8	30.5	100	3.23	.58
Pekiştirme	Herkes için geçerli olanları belirler ve sadece bunları kullanırım.	5.8	24.3	54.9	15.0	100	2.79	.76
	Öğrenciler için anlamlı olmasına dikkat ederim.	1.3	1.8	51.3	45.6	100	3.41	.59
	Davranışın zorluğuna göre farklılaştırırım.	1.3	13.3	56.6	28.3	100	3.12	.67
	Yaşa ve cinsiyete uygun olmasına dikkat ederim.	5.8	7.1	49.1	38.1	100	3.19	.80
	Öğrencilerin ilgilerine göre olmasına dikkat ederim.	.4	4.0	50.0	45.6	100	3.40	.59
	Öğrenme gerçekleşse bile davranışın hemen ardından kullanmaya devam ederim.	2.2	21.2	54.0	22.6	100	2.96	.72
	Öğrenme gerçekleşinceye kadar istendik davranışın hemen ardından kullanırım.	.9	11.5	64.6	23.0	100	3.09	.61
	Davranış kalıcı hale geldikten sonra uygun tarifelerine göre kullanırım.	2.2	15.9	55.8	26.1	100	3.05	.71

Katılım	Uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanmayı tercih ederim.	.4	2.2	46.5	50.9	100	3.47	.56
	Öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini derse çekmeye çalışırım.	.4	1.3	29.2	69.0	100	3.66	.52
	Önkoşul öğrenme eksikliklerini saptarım ve gidermeye yönelik önlemler alırım.	.9	6.6	56.6	35.8	100	3.27	.62
	Öğrenme ortamlarını araç-gereç ve etkinlikler açısından zenginleştiririm.	.9	6.6	50.0	42.5	100	3.34	.64
	Öğretimi planlamada bireysel farkları dikkate alırım.	1.3	10.6	48.2	39.8	100	3.26	.69
	Derse katılan öğrencileri pekiştirirerek bu davranışların devamını sağlarım.	4.9	5.3	49.6	40.3	100	.25	.76
	Demokratik ortam sağlayarak öğrencileri cesaretlendiririm.	.4	2.7	33.6	63.3	100	3.59	.56
Dönüt-Düzeltilme	Hedeflere ulaştırıcı olmasına dikkat ederim.	.4	2.7	47.3	49.6	100	3.46	.57
	Yönlendirici ve güdüleyici olmasını sağlarım.	.4	4.0	48.2	47.3	100	3.42	.59
	Öğrencilerimi kendi hatalarını bulma ve gidermede yönlendiririm.	1.3	7.1	54.4	37.2	100	3.27	.64
	Açık ve anlaşılır olmasına dikkat ederim.	.4	2.2	44.7	52.7	100	3.49	.56
	Gecikmeden zamanında yapmaya çalışırım.	.9	4.9	54.9	39.4	100	3.32	.61
	Bireysel farkları temele alırım.	2.7	6.6	52.2	38.5	100	3.26	.69
	Öğrencilerime birbirlerine dönüt verme ve düzeltme yapması için fırsat veririm.	.4	11.1	57.5	31.0	100	3.19	.63
Her dönütten sonra mutlaka düzeltme işlemi kullanırım.	.4	11.9	58.0	29.6	100	3.16	.63	

Öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerinin yorumlanmasında, görüşleri yansıtan aritmetik ortalama puanları belirlenen sınır aralıkları ile karşılaştırılmış, sınır değerlerindeki sonuçlar ise bir üst grupta değerlendirilmiştir.

Tablo 4'teki ipucu değişkenine ilişkin veriler, öğretmenlerin “her zaman” ipuçlarının hedeflere ulaştırıcı olmasına, öğrencinin bilişsel ve ruhsal-sosyal gelişimine uygun olmasına, öğrenmeye karşı ilgi-istek uyandırmasına ve olabildiğince çok duyu organına yönelik olmasına dikkat ettiklerini, ipuçlarını kullanmada bireysel farkları dikkate aldıklarını ve sözel ipuçlarını şekil, grafik, resim veya jest ve mimiklerle desteklediklerini ortaya koymaktadır. Diğer yandan öğretmenler “ara sıra” dersin sadece giriş kısmında ipucu kullandıklarını belirtmektedirler. Ara sıra da olsa ipuçlarının dersin sadece giriş kısmında kullanılması ipuçlarını kullanma açısından öğretmenlerin belli yetersizlikleri olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir.

İlgili tablodan pekiştirme değişkenine ilişkin elde edilen veriler, öğretmenlerin “her zaman” pekiştiricilerin öğrenciler için anlamlı ve öğrencilerin ilgilerine göre olmasına dikkat ettiklerini; “çoğunlukla” da pekiştiricilerin istendik davranışları takip etmesine, yaşa ve cinsiyete uygun olmasına dikkat ettiklerini, davranışın zorluğuna göre pekiştiricileri farklılaştırdıklarını, öğrenme gerçekleşinceye kadar istendik dav-

ranışın hemen ardından ve davranış kalıcı hale geldikten sonra ise uygun tarifeleri kullandıklarını göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmenler “çoğunlukla” öğrencinin her davranışının sonunda pekiştireç verdiklerini, herkes için geçerli olan pekiştireçleri belirleyip sadece bunları kullandıklarını, öğrenme gerçekleşse bile davranışın hemen ardından pekiştireç kullanmaya devam ettiklerini belirtmektedirler. Elde edilen bulgular öğretmenlerin pekiştireç kullanma ilkelerine uygun davranmakla birlikte önemli bilgi ve uygulama eksikliklerinin de olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Katılım değişkenine ilişkin elde edilen bulgular, öğretmenlerin “her zaman” uygun öğretim yöntem ve teknikleri kullanmayı tercih ettiklerini, öğrencilerin ilgi ve dikkatlerini derse çekmeye çalıştıklarını, önkoşul öğrenme eksikliklerini saptayarak ve gidermeye yönelik önlemler aldıklarını, öğrenme ortamlarını araç-gereç ve etkinlikler açısından zenginleştirdiklerini, öğretimi planlamada bireysel farkları dikkate aldıklarını, derse katılan öğrencileri pekiştirerek bu davranışların devamını sağladıklarını ve demokratik ortam sağlayarak öğrencileri cesaretlendirdiklerini göstermektedir. Elde edilen bulgular öğretmenlerin katılım değişkenine ilişkin davranışlar konusunda kendilerini oldukça olumlu değerlendirdiklerinin göstergeleri olarak algılanabilir.

Dönüt-düzeltilme değişkenine ilişkin veriler, öğretmenlerin “her zaman” dönüt-düzeltilmelerin hedeflere ulaştırıcı olmasına dikkat ettiklerini, yönlendirici ve güdüleyici olmasını sağladıklarını, öğrencilerini kendi hatalarını bulma ve gidermeye yönlendirdiklerini, açık ve anlaşılır olmasına dikkat ettiklerini, dönüt ve düzeltmeyi gecikmeden zamanında yapmaya çalıştıklarını, bireysel farkları temele aldıklarını ortaya koymaktadır. Diğer yandan öğretmenler “çoğunlukla” öğrencilerine birbirlerine dönüt verme ve düzeltme yapması için fırsat verdiklerini, her dönütten sonra mutlaka düzeltme işlemi kullandıklarını belirtmektedirler. Elde edilen bulgular her dönütten sonra düzeltme işlemi kullanma dışında öğretmenlerin dönüt-düzeltilme değişkeni açısından kendilerini olumlu değerlendiklerinin göstergesi olarak yorumlanabilir.

Öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından öğretmenlerin kendilerini değerlendirmelerine ilişkin elde edilen bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, öğretmenlerin büyük çoğunluğunun bu değişkenlerin uygulanması sırasında dikkate alınması gereken ilkelere “her zaman” yada “çoğunlukla” uygun davranmakla birlikte belli yetersizliklerinin de olduğunu görülmektedir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Öğretim Hizmetinin Niteliğini Etkileyen Değişkenler Açısından Kendilerini Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Cinsiyet	N	X	SS	t	sd	p
Bayan	105	3.34	.31	2.30	224	.02*
Erkek	121	3.23	.36			

*p<.05

Tablo 5 incelendiğinde, öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerinin cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşması [$t(2.30 p<05)$], öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinde cinsiyetin etkili bir faktör olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir.

Öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerinin okul grubuna göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Öğretmenlerin Öğretim Hizmetinin Niteliğini Etkileyen Değişkenler Açısından Kendilerini Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Okul Grubuna Göre Karşılaştırılması

Okul Grubu	N	X	SS	KO	F(sd 2, 225)	p	Shfee
Alt	52	3.22	.29	1.006	9.086	.00*	3>2,1
Orta	70	3.18	.36				
Üst	104	3.39	.33				

* $p<.05$

Tablo 6 incelendiğinde, öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerinin okul grubuna göre anlamlı olarak farklılaştığı saptanmıştır [F (9.086 $p<05$)]. Farklılığın üst düzey okul grubundaki öğretmenler ile alt ve orta düzey okul grubundaki öğretmenler arasında ortaya çıkması, üst düzey okul grubundaki öğretmenlerin diğer düzeydeki okul gruplarındaki öğretmenlere göre öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini daha olumlu değerlendiklerinin kanıtı olarak yorumlanabilir.

Öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerinin mezun oldukları okula göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular Tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7. Öğretmenlerin Öğretim Hizmetinin Niteliğini Etkileyen Değişkenler Açısından Kendilerini Değerlendirmelerine İlişkin Görüşlerinin Mezun Oldukları Okula Göre Karşılaştırılması

Okul Grubu	N	X	SS	KO	F (sd 2, 223)	p
1. Eğitim Fak.	89	3.24	.37	.275	2.34	.09
2. Eğitim. Enst./Öğret. Ok./Eğit. Yük. Ok.	90	3.34	.29			
3. Diğer	47	3.25	.36			

Tablo 7 incelendiğinde, öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerinin mezun oldukları göre anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır [F (2.34 $p>05$)]. Bu sonuç öğretmenlerin bu konudaki görüşlerinde mezun oldukları okulun etkili olmadığını göstergesi olarak değerlendirilebilir.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada, öğretmenlerin genel olarak ipucu, pekiştirme ve dönüt-düzeltilme değişkenlerin işe koşulması sırasında uyulması gereken ilkelere uygun davranma konusunda kendilerini olumlu değerlendirdikleri saptanmıştır. Bununla birlikte ipucu, pekiştirme, dönüt-düzeltilme değişkenleri açısından öğretmenlerin bazı yetersizliklerin de olduğu saptanmıştır. Elde edilen bulgular çerçevesinde öğretmenlerin katılım değişkenine ilişkin bilgi ve becerilerinde önemli bir eksikliğin olmadığı belirlenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerinin cinsiyete ve görev yaptıkları okul grubuna göre anlamlı olarak farklılaştığı; mezun oldukları göre ise anlamlı olarak farklılaşmadığı saptanmıştır. Bu sonuç öğretmenlerin bu konuda görüşlerinde cinsiyetin ve görev yaptıkları okul grubunun belirleyici olduğunu, mezun oldukları okulun ise görüşler üzerinde etkili olmadığını göstermiştir.

Arıbaş ve Adıgüzel (2001) tarafından öğretmen yetiştirmede meslek formasyonu öğretiminin öğretmen davranışlarına yansımaları müfettiş gözlemlerine ve öğretmen deneyimlerine göre belirleme amacıyla yapılan çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Söz konusu çalışmada öğretmenlerin % 64.21'i her zaman yerinde ve yeterli sayıda ipucu verdiğini, % 89.70'i her zaman zamanında düzeltme yaptığını, % 89.08'i ise katılımı sağlamak için her zaman öğrencilerini aktif hale getirdiğini ifade etmiştir. Aynı açılardan müfettişlerin görüşleri incelendiğinde ise oranların ipucu kullanmada % 13.98'e, düzeltme yapmada % 20.50'e ve katılımı sağlamada ise % 16.46'ya düştüğü görülmektedir. Müfettişlerin görüşlerini yansıtan değerlerin öğretmenlere oranla bu denli düşük olması öğretmenlerin kendilerini ipuçlarını kullanma, düzeltme yapma ve öğrenci katılımını sağlama konularında oldukça yeterli görmelelerine rağmen gerçek durumun farklı olabileceğini göstermektedir.

Şahan (2004) tarafından öğretmenlerin programa ilişkin algılarını belirlemek amacıyla yapılan araştırmada genel olarak öğretmenlerin programa ilişkin algılarının uygulama süreçleri için yeterli düzeyde olduğu saptanmıştır. Benzer bir sonuca Karaca (2004) tarafından yapılan araştırma da ulaşılmış, öğretmen adaylarının uygulama sürecine ilişkin kendilerini yeterli gördükleri saptanmıştır. İki araştırma sonucu da bu araştırmada ulaşılan sonuçları destekler niteliktedir.

Erişen ve Çeliköz'ün (2010) öğretmen adaylarının genel öğretmenlik davranışları açısından kendilerine yönelik yeterlilik algılarını belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada, genel olarak öğretmen adaylarının kendilerini öğretmenlik davranışları açısından kısmen yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca aralarında anlamlı bir fark olmamakla birlikte bayan öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına göre kendilerini daha yeterli gördükleri saptanmıştır. Elde edilen sonuçlarla bu araştırma sonuçları arasındaki tutarlılık öğretmen ve öğretmen adaylarının öğretim sürecindeki davranışlar açısından kendilerine yönelik değerlendirmelerinin benzer

olduğunu göstermektedir. Güleç (2004) genel olarak, sınıf öğretmenlerin sınıf ortamında kullandıkları davranış değiştirme tekniklerini hangi sıklıkla kullandıklarını incelediği araştırmasında, öğrencilerin davranışlarını değiştirme ve düzeltme amacıyla öğretmenlerin en çok onları derse katmaya çalıştıkları sonucuna ulaşmıştır. Araştırma sonuçlarıyla tutarlılık gösteren bu bulgu, öğrenci katılımının öğretim hizmetinin niteliğini doğrudan etkili olmasının yanında dolaylı olarak da sınıf yönetiminde etkili olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Etkili bir öğretim sürecinde sadece sınıfta istemeyen davranışları önlemek için değil, öğretim hizmetinin niteliğini arttırmak için de öğrenci katılımını en üst düzeye çıkarma amacıyla gerekli önlemlerin alınması gerekir (Johnson, 1994:3). Senemoğlu (1987:50-57) tarafından eğitim bilimleri bölümü öğretim elemanlarının sınıf içi öğretmen davranışlarını hangi düzeyde gösterdiklerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada, öğretim hizmeti niteliğinin yükseltilmesi gerekli olan davranışların öğretim elemanları tarafından gösterilme düzeyinin düşük olduğu saptanmış, söz konusu davranışların istenen düzeyde gösterilmesinin nedeni ise, öğrenci sayısının yüksek ve fiziksel koşulları uygun olmayan dershaneler de ders yapılması olarak yorumlanmıştır. Ulaşılan bu sonuç öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimlerinde öğretim hizmetini olumlu etkileyecek model öğretmen davranışlarıyla karşılaşma durumlarını ortaya koyma açısından önemlidir. Kuramsal olarak öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenleri ve bu değişkenlerin işe koşulmasında kuralları bilgi düzeyinde öğrenen öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimlerinde doğru modelleri görememiş olmaları, kendi mesleki yaşamlarındaki uygulama sürecinde bazı sorunlar yaşamalarının nedenlerinden biri olabilir.

Bu araştırmada ulaşılan sonuçlar ışığında aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir;

1. Öğretmenler öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenlerin işe koşulması sırasında uyulması gereken ilkeler konusunda eğitilmelidir. Bu eğitimin hizmet öncesi süreçte mikro öğretim süreçleri kullanılarak uygulama ağırlıklı olması, öğretmen adaylarının öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenlerin öğretme-öğrenme süreçlerindeki rollerini ve uygulama ilkelerini yaşayarak öğrenmelerine ve bu konuda kendilerini daha iyi yetiştirmelerine olanak sağlayabilir. Bu eğitimin hizmet içi eğitim sürecinde yapılması durumunda ise üniversitelerin eğitim bilimleri bölümünden konuyla ilgili seminerler, konferanslar veya workshoplar düzenlenmesi konusunda destek alınabilir.
2. Bu araştırma sınıf öğretmenleriyle gerçekleştirilmiştir. Öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini değerlendirmelerine ilişkin görüşlerinin daha genellenebilir sonuçlara ulaşmak için benzer araştırmalar farklı öğretmen gruplarında yenilenebilir.
3. Öğretmenlerin öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenler açısından kendilerini yeterli görmesinin ya da görmemesinin nedenlerini belirlenmeye yönelik araştırmalar yapılabilir.
4. Ayrıca öğretim hizmetinin niteliğini etkileyen değişkenlerin öğrenme ürünleri üzerindeki etkilerine ilişkin deneysel araştırmalar da yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Arıbaş, S. ve Adıgüzel, A. (2001) “Öğretmen Yetiştirmede Meslek Formasyonu Öğretiminin Öğretmen Davranışlarına Yansıması” X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, 7-9 Haziran 2001, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu, Bildiriler II. Cilt, 1097-1111.
- Bloom, B. S. (1995). İnsan Nitelikleri ve Okulda Öğrenme. Çeviren: Durmuş Ali Özçelik. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Can, N. (2004). “Öğretmenlerin Geliştirilmesi ve Etkili Öğretmen Davranışları”, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16 Yıl, 2004/1, 130-119, Kayseri.
- Çalık, T. (2002). “Sınıf Yönetimi”, Sınıf Yönetimi (Ed) Leyla Küçükahmet, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Demir, K. (2005). “Tam Öğrenme”. Eğitimde Yeni Yönelimler (Ed) Özcan Demirel, Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Erişen, Y. ve Çeliköz, N. (2010). “Öğretmen Adaylarının Genel Öğretmenlik Davranışları Açısından Kendilerine Yönelik Yeterlilik Algıları” http://www.tebd.gazi.edu.tr/arsiv/2003_cilt1/sayi_4/427-440.PDF (Erişim Tarihi: 18,08,2010).
- Ertürk, S. (1998). Eğitimde Program Geliştirme. Ankara: Meteksan A.Ş.
- Evertson, M. C. (1989). “Improving Elementary Classroom Management: A School-Based Training Program for Beginning the Year”, Journal of Educational Research, November-December (Vol.83/No.2), 82-101.
- Fidan, N. (1985). Okulda Öğrenme ve Öğretme. İstanbul: Alkım Kitapçılık ve Yayıncılık.
- Gaye, N. L. and Berliner, D. C. (1984) Educational Psychology. Houghton Mifflin Pres. Boston. USA.
- Güleç, S. (2004). “Sınıf Öğretmenlerinin Davranış Değiştirme ve Düzeltme Tekniklerini Kullanma Biçimleri” XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı, 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Karaca, E. (2004) “Öğretmen Adaylarının Planlama ve Öğretim Süreci Yeterliliklerine İlişkin Algıları” XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı. Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 6-9 Temmuz.
- Johnson, V. G. (1994). “Student Teachers’ Conceptions of Classroom Control”, Journal of Educational Research, 00220671, Nov/Dec, (Vol.88, Issue 2), 109-117.
- Tom, A. R. (1980). “Reform of Teacher Education Through Research : A Futile Quest,” Teachers College Record. 82: 1, Fall, 1980.
- Pullant, J. (2001) SPSS Survival Manual: A Step By Step Guide to Data Analysis Using SPSS For Windows. Philadelphia, P.A. Open University Pres.
- Özçelik, D. A. (2010). Eğitim Programları ve Öğretim. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Senemoğlu, N. (2009). Gelişim, Öğrenme ve Öğretim. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Senemoğlu, N. (1987). “Sınıf İçi Öğretmen Davranışları Üzerine Bir Araştırma” Eğitim ve Bilim, Cilt:11, Sayı:64, 50-57.
- Şahan, H. H. (2004) “Öğretmenlerin Programa İlişkin Algıları” 1. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, 13-15 Mayıs 2010, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi ve EPÖDER İşbirliği, Ayvalık-Balıkesir, Tam Metinler, 285-293.